



rationes reddere, & damnum dolo, vel culpa datum emendare.

CAPUT XVIII.

De contractibus permutatoriis generatim, & de rerum pretio.

CCCCLXXIX. Qui res vel operas in alterum gratis conferre non vult, id semper intendit, ut ab altero quoque res vel operas recipiat, sive ut is etiam aliquid det, vel faciat. Nullus ergo est contractus onerosus, qui non ad quatuor illos articulos revocari possit: I. Do, ut des. II. Do, ut facias. III. Facio, ut des. IV. Facio, ut facias.

CCCCLXXX. Quoniam in contractibus onerosis simpliciter talibus omnis donatio exultat, neuter contrahentium vult aliquid gratis concedere, sed uterque illud sibi propositum habet, ut tantum ab altero recipiat, quantum in ipsum transfert, hinc ut usus virium alterius, usui virium suarum æquipolleat, adeoque ut sint æqualia ratione utilitatis ea, quæ invicem præstantur.

CCCCLXXXI. Quare necesse fuit, res corporales, incorporales & operas, utpote objecta reciproce communicanda inter se comparare, id est, earum identitatem, & diversitatem sibi repræsentare, tum *Quantum utilitatis* eisdem tribuere, & ita mutuam earum æqualitatem definire.

CCCCLXXXII.



CCCCLXXXII. Nihil in dominio reperitur, aut alio jure nostro dominii analogo, in quo non aliquem perfectionis atque utilitatis gradum cogitemus. Quantitas perfectionis in univcrsum, & speciatim quantitas utilitatis, quam in re quadam nobis repræsentamus, ejus *valor* dicitur, valoris determinatio *æstimationem*, definitus autem valor rerum, quæ sunt in commercio, seu contractus onerosi capaces, earum *pretium* constituit; quidquid porro in dominio est, suum habet pretium, est id, quod proprium esse nequit, pretii objectum non est. *

CCCCLXXXIII. Actus permutatorii ex mutua necessitate & commoditate ori sunt, hinc objecta, quæ permutantur, *homogenea*, & ejusdem generis plerumque non sunt, sed *heterogenea* atque diversi, quorum porro utilitas vario modo se se exferit. Itaque in valore & pretio continetur relatio quanti duorum objectorum inter se, seu ratio eorum mathematica; quæ ratio in objectis heterogeneis naturalis, seu physica non est, sed moralis, & hominum arbitrio tributa, arbitraria, ficta. Et ideo pretium definitur quoque: *quantitas moralis rebus & operis hominum arbitrio tributa, ut earum ad se invicem ratio definiri possit.*

CCCCLXXXIV. Unitas, quæ adhibetur ad exquirendam magnitudinem alterius objecti, est ejus *mensura*, res vero, quæ eandem
men-

* V. *Plaut. Afn. Sc. III. v. 46.*



mensuram moralem, seu æqualitatem intuitu utilitatis habent; *æquivalentes* vocantur. Ita pretium unius equi, ut hoc utar, intelligi nequit, nisi adsumpta alia re, veluti viginti aut triginta ovibus, cum quibus comparatur; quare certus ovium numerus æquivalens erit equi atque mensura. Hinc hæ duæ res ratione pretii sibi invicem substitui, atque salva æqualitate inter se permutari possunt.

CCCCLXXXV. Quia dominus jus habet disponendi de *res suo* pro lubitu, ei licet rebus & juribus & operis suis majus vel minus pretium statuere, * illudque omni momento variare. Est enim talis *relatio* accessorium domini, vi cujus nostra cum alienis commutare, vel non commutare est permissum. *vid. Gen. XLVII. 14.*

CCCCLXXXVI. Attamen rei *utilitas* sive vera, sive imaginaria, sive communis, sive particularis conjuncta cum raritate, quod scilicet ea res magis minusve usu exhauriri possit, pretia rerum gignit, auget, minuitque. ** Sola utilitas sine omni raritate pretium non efficit hinc aqua nullius est pretii, ubi abundat. Nec sola *raritas*, remota omni specie utilitatis, nos ad rei dominium adquirendum impellit, ergo nec ad ponendum pretium: ideo muscæ albæ nullo veneunt pretio.

CCCCLXXXVII.

* Seneca VI. Benef. 15.

** Tacit. Anz. VI. 17.



CCCCLXXXVII. Quoniam nihil in dominio est, vel in jure nostro dominii analogo, quod non aliquam habeat utilitatem, & raritatem, consequens est, ut singulæ res dominii vel quasi capaces, cum utilitate & raritate omnium aliarum rerum aliquomodo comparari possint, pretiumque suum habere. Atque hic valor rerum singularum, quatenus hæ per quantitatem cujuslibet alterius objecti reciproce æstimari, & pares fieri possunt, est *vulgare pretium*.

CCCCLXXXVIII. Non semper tamen id uni supererat, quo alter indigebat, verum sæpe quod alter dare volebat, alter adspernabatur; immo difficile plerumque erat quantitibus physicis vel operis mutuam utriusque contrahentis utilitatem æquare, neque eam tamen excedere; & aliquando res ipsæ tantæ erant molis, ut transferri commode non possent. Itaque oportuit excogitare materiam, cujus definita quantitas physica esset mensura pretii cujuslibet objecti. Hæc autem materia, rerum omnium permutandarum vicaria, est *pecunia*; quæ si in certas partes divisa sit atque signata, *moneta* nominatur.*

CCCCLXXXIX. Quandoquidem pecunia communis est rerum omnium permutationis capacium mensura, & æquivalens universale,
po-

* Ita pecuniæ originem philosophicam exponit Ictus Paulus L. I. D. de contr. emt. vend. historicam tradit Salmas de usur. C. XV.



potest illa omnibus objectis permutandis substitui, & venire in locum cujuslibet vulgaris pretii. Et ideo hoc pretium rerum, operarum & jurium per quantitatem pecuniæ determinatum, pretii eminentis nomen obtinuit.

CCCCXC. Ex fine autem pecuniæ apparet, cur 1.) materia requiratur, quæ per se utilitatem habeat, & vulgare pretium, 2.) quæ nec nimis rara sit, nec nimis obvia, 3.) quæ sit substantiæ compactæ, ut duret, 4.) quæ dividi etiam in partes minimas, facile custodiri, & transferri possit. 5.) Cur denique metalla fulgentia sint electa, in quibus solis omnia illa requisita perfecte reperiuntur, & cur pecunia *proba* sit, cujus valor impositus materiæ & ponderi respondet, & hinc hodie publica forma, & iconio feriatur.

CCCCXCI. Pecunia inventa est, ut æquivalens sit aliarum rerum æstimationis capacium, atque illis in permutatione substituat; per actum permutatorium transit ex dominio unius in dominium alterius; præcipuus ergo & ordinarius pecuniæ usus consistit in ejus alienatione. Ceterum & patrimonii magnitudo, adeoque *divitiæ*, *commoditas*, *paupertas*, *egestas*, & *mendicitas* cujusvis pecunia æstimantur.

CCCCXCII. *Æquum* est pretium, quod in actibus permutatoriis communi consensu paciscentium introductum, *secus* est *iniquum*; veluti



si per errorem, aut dolum statuatur. * Illud vero pretium naturaliter esset *injustum*, si laborare volenti deficerent res necessariae; quare pretium rerum necessariarum ita determinandum est, ut eadem vilis operæ pretio comparari possint. Et ob eandem causam, si solum spectemus usum, res necessariae minus valere debent, quam utiles, & hæ minus, quam voluptuariae.

CAPUT XIX.

De variis permutationum formis.

CCCCXCIII. Innumeri sunt modi, quibus res, operas vel jura nostra cum rebus operis juribusve alterius permutamus; quidam tamen, utpote frequentiores, speciali nomine designantur.

CCCCXCIV. Commutari autem possunt vel 1.) pretium vulgare rei unius cum pretio vulgari alterius, hoc est, dari res pro re, & fit *Permutatio in specie*, vel 2.) pretium eminens, seu certa pecuniæ quantitas cum re, estque *Emtio Venditio*, vel 3.) pecunia determinata cum usu rei non fungibilis, aut cum opera, & est *Locatio Conductio*, vel 4.) res quævis, aut opera cum usu rei fungibilis, & fit *Fænus*, seu *Contractus fænebris*, vel 5.) pecunia cum pecunia, & *Cambium* dicitur.

CCCCXCV.

* V. Cic. Ver. IV. 7. Seneca de Benef. V. c. 15.